כולי עלמא לא פליגי כי פליגי בלחי וקוקרי: מציאת חרש שוטה וכו' ר' יוסי אומר גזל גמור: [א]אמר רב חסדא גזל גמור מדבריהם למאי נפקא מינה [א]להוציאו בדיינין: עני המנקף בראש הזית מה שתחתיו וכו': [ב]תנא אם ליקט ונתן ביד ה"ז גזל גמור רב כהנא הוה קאזיל להוצל חזייה לההוא גברא דהוה שדי אופיי וקא נתרן תמרי אזל קא מנקיט ואכיל א"ל חזי מר דבידאי שדיתינהו א"ל מאתריה דר' יאשיה אתה קרי עליה [1]וצדיק יסוד עולם: אין ממחין ביד עניי נכרים בלקט בשכחה ובפאה מפני דרכי שלום: ת"ר [ג]מפרנסים עניי נכרים [ג]עם עניי ישראל [ד]ומבקרין חולי נכרים עם חולי ישראל [ה]וקוברין מתי נכרים עם מתי ישראל מפני דרכי שלום: **מתני'** [ז]משאלת אשה לחבירתה החשודה על השביעית נפה וכברה וריחים ותנור אבל לא תבור ולא תטחן עמה [ח]אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה ובוררת * וטוחנת ומרקדת עמה אבל משתטיל את המים לא תגע עמה לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום [ט]ומחזיקין ידי נכרים בשביעית * אבל לא ידי ישראל ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום: **גמ'** מאי שנא רישא ומ"ש סיפא אמר אביי [י]רוב עמי הארץ מעשרין הן רבא אמר הכא בעם הארץ דר"מ וטומאה וטהרה דרבנן דתניא [כ]איזהו ע"ה כל שאינו אוכל חוליו בטהרה דברי ר"מ וחכ"א כל שאינו מעשר פירותיו והא מדקתני סיפא משתטיל את המים לא תגע עמה מכלל דרישא לאו בטומאה וטהרה עסקינן רישא וסיפא בטומאה וטהרה ורישא בטומאת חולין וסיפא בטומאת חלה ורמינהו

טוחנין

כ"ע לא פליגי. דכיון דיש להם תוך קנה לו כליו והוי גזל גמור: **לחי.** חכה איי"ס בלע"ז: **קוקרי.** שאר מצודות ומכשולים שנותנים חוט ארוך בנהר ומוזין בו מתטים על פני כולה: **מדבריהם.** אפי' לר' יוסי לאו גזל דאורייתא הוא: **נפקא מינה.** מדר' יוסי: **להוציאו בדיינים.** דלרבנן לא נפיק בדיינים. ומיהו לר' יוסי גזל מעליא לא הוי ליפסל לעדות ולעבור עליו בלאו: **אם ליקט ונתן.** על גבי קרקע ביד הואיל ומטו לידיה גזל גמור הוא: **אופיי.** מקלות: רבי יאשיה מן הולל הוא: **מאתריה דר' יאשיה אתה.** לפיכך אתה בקי בדינין לפי שהוא דורש לרבים ומודיען: **עם מתי ישראל.** לא בקברי ישראל אלא מתעסקין בהם אם מצאום הרוגים עם ישראל: **מתני' על השביעית.** לשמור פירות שביעית ולהכניסם מן הביעור ואילך: **לא תבור ולא תטחון עמה.** לסייעה מפני שאסור לסייע בידים ידי עוברי עבירה בשעת העבירה: **ובוררת וטוחנת כו'.** בגמרא פריך אמאי הרי חשודה על המעשרות: **בזמן שהיא טמאה כו'** לא גרסינן. ובברייתא גרסינן לה בגמ'[ל]: **אבל משתטיל את המים לא תגע.** לפי שמשנגבלה הוטבלה לחלה וקא מיטמאה מחמת כלים טמאים וזו מסייעתה לגלגל ואסור לגרום טומאה לחלה: **וכולן לא אמרו.** שהתירו להשאילם כלים ולסייעם בלא שעת עבירה עצמה אלא מפני דרכי שלום: **ומחזיקין ידי נכרים.** [ט]הכא משמע מסייעין ממש: **ושואלין בשלומם.** כל הימים ואע"פ שמטיל על הנכרי שם שמים שהשלום שמו של הקב"ה: **גמ' מאי שנא רישא.** דקתני לא תבור שמסייעת ידי עוברי עבירה שביעית: **ומאי שנא סיפא.** דקתני ובוררת וטוחנת והלא מסייעת ידי עוברי עבירה טבל: **רוב עמי הארץ מעשרין הן.** הלכך חששא דרבנן בעלמא הוא ומפני דרכי שלום מותר לסייען אבל חשודה על השביעית משמע דמוחזק לן בה שחשודה: **רבא אמר.** לעולם כמחלה על מחלה (דמי) מספקינן[י] להו ואסור לסייען הואיל ועבירה דאורייתא היא ומתני' במוחזק לעשר קאמר ועם הארץ דר"מ הוא שחשוד לאכול פירות בטומאה והכן טומאה וטהרה דחולין דרבנן היא דתורה לא הזהירה לאכול בטהרה אלא תרומה וקדשים בלבד הלכך לאו איסורא דאורייתא היא ומפני דרכי שלום מותר לסייען: **והא מדקתני סיפא כו'.** ס"ל להאי דפריך דטעם דמשתטיל את המים אסור משום דהוכשרו עכשיו הוא ועד עכשיו לא הוכשרו: **מכלל דרישא לאו בטומאה וטהרה.** שיהא שום נדנוד עבירה דטומאה דהא לא הוכשרו ואי בנאמן על המעשרות קמיירי אמאי קתני וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום: **רישא וסיפא בטומאה וטהרה.** ובפירות מוכשרין ורישא כל זמן שלא גילגלה אינה אלא טומאת חולין דרבנן ולא גזור בה משום מסייע במקום דרכי שלום ובלבד שלא תאכל: **וסיפא בטומאת חלה.** דאורייתא שאסור לטמאה ביד דכתיב (במדבר יח) את משמרת תרומותי עביד לה שימור[מ]:

טוחנין

ליקט * ונתן ביד ה"ז גזל גמור. נראה דאצטריך לאשמועינן בתלשן בידו ומפילן אע"פ שלא נתעכבו בידו ולא אחז בכאן אלא להפילם: **שדי אופיי מדקלא.** פירש בקונטרס אופיי מקלות וקשה דרב כהנא היכי הוה מנקיט ואכיל ומי לא הוה חייש לדרכי שלום ונראה כרבינו חננאל שפירש אופיי חריות של דקל הוה שדי מן הדקל ונתרי תמרי ורב כהנא היה סבור שלא היה חושש מן הפירות אלא מן החריות ואמר לו אנא בידאי שדיתינהו וגזל נמי איכא: **משאלת אשה לחברתה כו'.** בסיפא מפרש [ל]דקתני מתני' מפני דרכי שלום וקשה לר"ת ותיפוק ליה דהוה שרי משום דאיכא למיתלי בתבואה של היתר כדאשכחן במסכת שביעית בפ"ה (מ"ח) ב"ש אומרים לא ימכור לו פרה החורשת בשביעית וב"ה מתירין מפני שיכול לשוחטה עוד תנן התם (בו"ש מ"ו) אלו כלים שאין האומן רשאי למוכרם בשביעית מחרישה וכלי העול כו' זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת לעבירה אסור לאיסור ולהיתר מותר וליכא למימר דהתם נמי לא שרי אלא מפני דרכי שלום דבמכר לא שייך דרכי שלום ועוד דקא דייק בפ"ק דמסכת ע"ז (דף טו:) מינה מנין הלל דשרי למכור פרה לעובד כוכבים לאימר לשחיטה זבנה ואפילו שייך דרכי שלום במוכר לישראל משום דנראה כחושדו כשאינו רוצה למכור לו במוכר לעובד כוכבים לא שייך כלל דרכי שלום ועוד דעל כרחך התם לאו משום דרכי שלום הוא מדלא תני להו הכא ואומר ר"ת דהכא בידוע שאין לה אלא פירות שביעית הלכך אי לאו משום דרכי שלום הוה אסור ובמכר דלא שייך דרכי שלום אסור היכא דליכא למיתלי וכן משמע בירושלמי דקאמר אני אומר נפה לספור בה מעו' כברה לכבר בו חול ריחים לטחון בו סמנין תנור לטמון בו אונין של פשתן משמע דמיירי דאין לו תבואה של היתר למיתלי בה והיא דירושלמי לא הוה תלייה גמורה כפרה לשחיטה דא"כ בלא דרכי שלום נמי הוה שרי כמו במוכר וא"ת לפירוש ר"ת מאי פריך בגמ' מ"ש רישא ומ"ש סיפא כיון דבודאי בפירות שביעית איירי וי"ל דקסבר הש"ס דלאמור רבנן בתבואת החשודים כאילו הוא בודאי טבל דאוקמיה אחזקה: **ריחים ותנור.** ובאשת עם הארץ לא תנא תנור וריחים משום דתנא נפה וכברה והוא הדין ריחים ותנור דיגיד עליו ריעו א"נ משום דתנור אין דרך להשאילו דמיטמא וטעון שבירה ואיידי דלא תנא תנור לא תנא ריחים אבל בחשודה אשביעית לא מטמא דלא חשודה אטומאה ומיהו קשה דבפרק עד כמה (בכורות דף ל.) תנן החשוד על זה ועל זה פירוש אשביעית ואמעשרות חשוד על הטהרות ושמא התם בטומאת פירות אבל אטומאת הגוף לא חשוד: **רבא אמר בע"ה כו'.** אביי מיקל טפי לסייע במעשר מבטומאה וטהרה דרבנן כדמוכח בסמוך ורבא איפכא ורבא נמי אית ליה רוב עמי הארץ מעשרין הן והקילו בדמאי בפרק אע"פ (כתובות דף ע:) ובפרק במה מדליקין (שבת דף כג.) אבל סבר הכא אע"ג דרוב עמי הארץ מעשרין הן מ"מ איסור דמאי איכא ואסור לסייעם ואביי בפ"ק דשבת (דף יג.) גבי לא יאכל זב פרוש עם זב ע"ה חייש טפי שמא יאכילנו דברים שאינן מתוקנים אע"ג דרוב מעשרין ורבא לא חייש: **איזהו ע"ה כל שאינו אוכל כו'.** בע"ז בתוספתא (פ"ג) מייתיא לענין שנותנים לע"ה בנות חבירים גדולות ופוסקין עמו שלא תעשה על גביו טהרות ורשב"ג אומר אינו צריך לפסוק וקתני בתריה איזהו ע"ה כל שאינו אוכל חוליו בטהרה דברי ר"מ דכיון דמעשר אין להחמיר עליו שלא להשיאו בת חבר וחכמים סברו אפילו אינו מעשר ונוהג תחתיו דברי חברות ואם תאמר בפרק היה נוטל (סוטה דף כב.) קאמר ר"מ איזהו ע"ה כל שאינו קורא ק"ש ערבית ושחרית בברכותיה ומכ"א כל שאינו מניח תפילין בן עזאי אומר כל שאין לו ציצית ונראה דהתם אתי לפרושי איזהו ע"ה שאין מזמנין עליו כדאמרינן בפרק שלשה שאכלו (ברכות דף מז:) ושאין מכריזין על אבדתו כדאמרינן בפ' אלו עוברין (פסחים דף מט:): **רישא טומאת חולין וסיפא טומאת חלה.** ואם תאמר משום חלה ליתסרו משעת ברירה טחינה והרקדה כדאשכחן בעבודה זרה פרק ר' ישמעאל (דף נו.) דאין בוצרים עם ישראל העושה פירותיו בטומאה אע"ג דשרי התם עם עובד כוכבים עם ישראל אסור משום דטבלא לתרומה אע"ג דעד שידך לגור או יקפה לא נגמרה מלאכתו

מסורת הש"ס

א) שבועות מח. ב"מ יב., ב) [תוספתא פ"ג ע"ש], ג) [ע' תוס' ע"ז דף כ. ד"ה ר"י], ד) שביעית פ"ה מ"ט כל משנה זו, ה) ג"ז שם ובפי"ד מ"ג, ו) שבת יג. כג. [בילה לה: מנחות לא.] כתובות כד., ז) ברכות מז: [תוספתא דע"ז פ"ג סוטה כב. ע"ש ל"ע], ח) [פי"ב], ט) ל"ל השתא, י) [עי' רש"י], כ) [בכורות לו.], ל) דמקט מפני כו' כל"ל.

תורה אור השלם

1. כעבור סופה ואין רשע וצדיק יסוד עולם: משלי י כה

גליון הש"ס

מתני' וטוחנת. ע' כתובות ד' נט ע"ב תוס' ד"ה טוחנת: שם אבל לא ידי ישראל. עי' מג"א סי' שמו ס"ק ד: תוס' ד"ה ליקט ונתן. ע' ב"ב ד' נד ע"א תד"ה לדעתא:

לעזי רש"י

אי"ם. חכה (ליתר דייק: הקרס שבקצה החכה).

מוסף רש"י

גזל גמור מדבריהם. מפני דרכי שלום (ב"מ יב.). למאי נפקא מינה. מדר' יוסי, הא אתא לאשמועינן דהחמירו חכמים בתקנתן כגזל גמור להוציאו בדיינין (שם). איזהו עם הארץ. שדברו חכמים בכל מקום (ברכות מז:).

תוספות רי"ד

בהן גזל וקנאום בעל המצודה ור' יוסי אומר גזל גמור יש בהן ואולי ואוהרי כ"ע לא פליגי כי פליגי בלחוי וקוקרי. פי' אוולי ואוהרי הן מצודות שיש להן תוך והלכך מודה ת"ק דהוי כליו שכל שבכליו של אדם קונה לו וגזל גמור הוא אבל לחוי וקוקרי הם מצודות שאין להן תוך שאין לומר שם כליו קונה: מציאת חרש שוטה וקטן וכו'. פי' מדאורייתא אע"פ שהגביהו המציאה אין בהן דעת לקנות וכל הקודם וטורף מידם זכה אבל מפני דרכי שלום דלא ליתי לאינצויי עם קרוביהם אמרו חכמים שיהא גזל בידו. ר' יוסי אומר גזל גמור אמר רב חסדא גזל גמור מדבריהם פי' מדאורייתא לא הוי גזל אלא מדבריהם למאי נפקא מינה להוציאו בדיינין [פי'] כיון דמדבריהם הוא מאי נפקא מינה לקרותו גזל גמור ואהדר להוציאו בדיינין דת"ק דקרי ליה גזל זהו לכתחלה שאסור ליקח מהן אבל אם עבר ולקח ותובעו בדין אין כח בדיינים להוציאו מידו ור' יוסי דקרי ליה גזל גמור מוציאין בדיינין מידו ואין הלכה כר' יוסי אלא כת"ק דאע"ג דאמרי' ר' יוסי נימוקו עמו הני מילי בשחולק עם יחיד אבל עם רבים לא: עני המנקף וכו'. פי' עומד בראש הזית וחובט הזית וחובט הזיתים של פאה שהניח שם בעל הבית והזיתים נופלים לארץ מן התורה אין בהן גזל לפי שעדיין לא באו בידו אלא מפני דרכי שלום: תנאא אם לקט ונתן בידו הרי זה גזל פי' אם לקט הזיתים בידו והשליכם לארץ

עין משפט נר מצוה

קטו א מיי' פ"א מהל' גזילה הל"ג סמג עשין עג טוש"ע חו"מ סי' סע סעי' ה:
ב [מיי' פ"ו מהל' גזלה הלכה טו]:
קטז ג מיי' פ"ז מהל' מתנות עניים הל"ו ומיי' פ"י מהל' ע"ז הל"ה ופ"י מהל' אבלים הל"ב סמג לאוין סח [טוש"ע יו"ד סי' קנא סעי' יב וסי' רנא סעי' א בהג"ה]:
קיז ד מיי' פ"י מהל' מלכים שם ופי"ד מהל' אבל הל"ב סמג עשין ב טוש"ע יו"ד סי' שלה סעי' ט:
קיח ה מיי' וסמ"ג שם טוש"ע יו"ד סי' שמ סעי' א:
קיט ו מיי' פ"ח מהל' שמטה ויובל הל"ז סמג עשין קמח:
קכ ז מיי' פ"ח מהל' בכורים הל"ג:
קכא ח מיי' פ"ח מהל' שמיטה ויובל הל"ח סמג עשין סח:

תוספות רי"ד (המשך)

והו גזל גמור שכבר קנאם בידו. אין ממחין ביד עניי גוים וכו'. ת"ר מפרנסין עניי עובדי כוכבים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום ומבקרים חולי עובדי כוכבים עם חולי ישראל מפני דרכי שלום וקוברין מתי עובדי כוכבים עם מתי ישראל מפני דרכי שלום. פי' מתעסקין בקבורתם לא שיקברום ביחד: מתני' משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה רחיים ותנור אבל לא תבור ולא תטחן עמה. אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה בזמן שהיא טמאה אבל לא בזמן שהיא טהורה אבל משתטיל את המים לא תגע עמה לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום: ומחזקין ידי עובדי כוכבים בשביעית אבל לא ידי ישראל ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום. פי' אשה החשודה על השביעית לזרוע ולאכול מה שזרעו בשביעית ולשמור את הפירות והפירות שנזרעו או שנטעו בשביעית הם אסורים באכילה. אבל לא תבור ולא תטחן עמה שאסור לסייע עוברי עבירה בידים. אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ פי' סתם עם הארץ חשוד על המעשרות אבל לא על השביעית ומ"ה תנא ברישא החשודה על השביעית דמסתמא אין עם הארץ חשוד על השביעית עד שיוחזק לכך ולא אמרי' מגו דחשוד על המעשרות חשוד נמי על השביעית כדתנן בבכורות בפ' עד כמה החשוד על המעשרות אינו חשוד על השביעית. ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה. מ"ש רישא ומ"ש סיפא פי' הרי גם איסור טבל הוא מדאורייתא כמו איסור השביעית. אמר אביי רוב עמי הארץ מעשרין הן ומפני זה לא החמירו חכמים במעשרות כאשר החמירו בחשוד על השביעית שהוחזק להיות חשוד בה. אבל עם הארץ לא הוחזק חשוד על המעשרות אלא מסתמא תשדינן להו וכיון דרובם מעשרין הקלו בהן חכמים אבל משתטיל מים בעיסה לא תגע עמה מפני שכבר הוטבלה העיסה לחלה ואסור לגרום טומאה לחלה לפי שאין מסייעין ידי עוברי עבירה:

סליק פירקא